

i | producció

3

REVISANT LA CREACIÓ DE VALOR QUE PROVÉ DE LA MAR

“*L'economia blava obre, actualment, una via important per impulsar la competitivitat global sostenible de les Balears des d'una base empresarial àmplia que atresora una notable capacitat de reinversió.*”

Una cinquena part del valor afegit generat a l'arxipèlag es recolza en la mar.

L'economia blava, entesa com un àmbit productiu ampli i emergent en què hi conflueixen les activitats que mantenen una vinculació directa o indirecta amb el medi marí, obre noves oportunitats d'especialització productiva i permet activar la palanca de la sostenibilitat ambiental a través d'un dels principals bancs de recursos naturals de les Balears. Des d'aquesta perspectiva, l'economia blava es converteix en una basa important per impulsar la competitivitat global sostenible de l'arxipèlag en l'entramat regional europeu, sempre des de la formulació de noves propostes estratègiques, tant a nivell empresarial com de política pública, capaces d'assegurar, simultàniament, l'estat de salut del mar i la productivitat de les activitats que s'hi recolzen.

De fet, cal tenir en compte que el potencial competitiu de l'economia blava és susceptible de ser materialitzat i sostingut al llarg del temps, encara més, si és possible, en un territori insular com el balear. A nivell europeu, la importància i el caràcter estratègic de l'economia blava són àmpliament reconeguts. No en va, 23 dels 28 països de la Unió tenen costa i, per tant, capacitat d'interactuar, en una menor o major mesura, des d'un punt de vista productiu amb el medi marí. Així les coses, l'economia blava és, actualment, a nivell europeu, una estratègia a llarg termini per reforçar el creixement sostenible de les activitats vinculades a la mar, contemplades des d'una visió de conjunt. En aquest sentit, els mars i els oceans són considerats, en les disposicions comunitàries

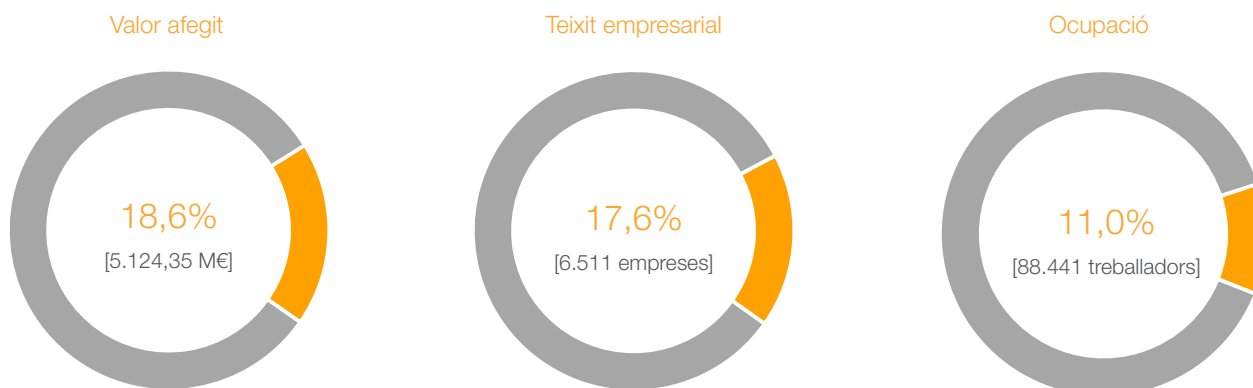
més recents,¹ importants *drivers* de l'economia europea, atès que fomenten la creació de nous projectes d'inversió i accentuen la tendència a la innovació. D'aquesta manera, l'economia blava manté una connexió elevada amb les línies d'acció establertes a l'Estratègia Europa 2020 per a un creixement econòmic més intel·ligent, sostenible i inclusiu, així com la implementació efectiva de la Directiva Marc sobre l'Estratègia Marina i els objectius de desenvolupament sostenible de l'Agenda 2030 de Nacions Unides.

En el cas de les Balears, l'aposta per l'economia blava és, sens dubte, guanyadora. D'entrada, perquè des d'una vessant productiva, afecta a una diversa gamma d'activitats, presents en l'actual estructura econòmica amb una quota elevada de valor i/o un estat avançat de maduresa. Així doncs, prenent com a referència la delimitació de l'economia blava d'ús vigent a nivell europeu,² la vinculació del teixit balear al mar s'efectua des de les activitats relacionades amb l'explotació dels recursos marins –ja siguin recursos marins vius o minerals i energia–, la navegació i el transport –relacionats amb les labors portuàries, la construcció i reparació d'embarcacions i el transport marítim pròpiament dit– i, especialment, l'oci i el turisme –per la preponderància del turisme de costa en l'especialització balear.

¹ Vegeu la comunicació de la Comissió Europea que va donar origen a l'estratègia actual, *Crecimiento azul. Oportunidades para un crecimiento marino y marítimo sostenible*. COM (2012) 494 final.

² Per a més informació, consultau *The EU Blue economy report*. 2019. Brussel·les: Comissió Europea, 2019.

PRESÈNCIA DE L'ECONOMIA BLAVA A LES BALEARS

* Dades referents a l'exercici 2018, excepte valor afegit, que correspon a 2017
 Font: elaboració pròpia

En conjunt, l'economia blava genera a les Balears un valor afegit de 5.124,35 milions d'euros, a través d'un teixit de 6.511 empreses que ocupen a 88.441 treballadors.³ L'aportació als agregats regionals s'aproxima, doncs, a una cinquena part del valor afegit i massa laboral total (18,6% i 17,6%, respectivament) i més d'una desena part de les unitats empresarials amb seu a l'arxipèlag (11%). Aquests percentatges superen àmpliament als que es manifesten tant en matèria de creació de valor com d'ocupació a nivell nacional (2,5% i 4,1%, respectivament) i, especialment, europeu (1,3% i 1,8%, respectivament),⁴ tot tenint en compte que Espanya efectua, després de Regne Unit, la contribució més elevada als agregats de l'economia blava de la UE-28.

La vinculació al mar d'aquest bagatge productiu, sempre des d'una perspectiva conjunta i integrada, aporta noves oportunitats per reconfigurar a través de la clusterització,⁵ una bona part de les cadenes de valor existents a l'arxipèlag. A títol il·lustratiu, no es pot obviar el potencial de l'economia blava per (i) interrelacionar i, en aquest sentit, reflotar segments productius industrials amb serveis més avançats i intensius en coneixement; (ii) dotar de noves funcionalitats i optimitzar, en tot cas, les que incorporen actualment les infraestructures marítimes i portuàries; (iii) crear nous béns i serveis més complexos i diferenciats; (iv) obrir nous mercats i reforçar el posicionament internacional actual de les illes; així com, (v) mobilitzar i atreure nous fluxos d'inversió.

³ Dades referents a l'exercici 2018, excepte valor afegit, que correspon a 2017. Per a més informació, vegeu Fundació IMPULSA BALEARS. *ilfocus*. La proposta de valor de l'economia blava. Octubre 2019. Disponible a: <www.impulsabalears.org/index.php/ca/recursos/i-focus/i-focus-2>

⁴ Ídem nota 2.

⁵ L'economia blava es considerada per l'European Cluster Observatory una de les deu indústries emergents amb el major potencial de creixement a mitjà i llarg termini des de la seva elevada capacitat d'interrelació d'activitats productives. Per revisar aquesta qüestió, accediu a Fundació IMPULSA BALEARS. *iclúster*. Octubre 2019. Disponible a: <www.impulsabalears.org/index.php/ca/recursos/i-herramientas/i-clúster>

Amb tot, cal tenir en compte que l'economia blava engloba, a més, un ampli ventall d'activitats de caràcter emergent, la mesura integrada de les quals resulta ser por viable, atesa la seva encara escassa presència i/o desenvolupament real. Són activitats que permetrien crear, des de les noves tendències globals, noves cadenes de valor a les illes, a través de les quals seria factible (i) explorar nous segments productius; (ii) dotar nous contingents de capital humà; (iii) estimular la capacitat d'innovació; i (iv) abordar l'adopció de noves tecnologies. Es tracta, en definitiva, d'aprofitar, novament, les oportunitats que deriven de prendre una posició pionera al voltant d'activitats afins a la denominada energia blava –que deriva de la força eòlica marina, així com de la marea i l'onatge oceànics–, la biotecnologia blava –relacionada amb l'obtenció de biocombustibles i el desenvolupament d'aplicacions a l'àmbit farmacèutic, agrari o industrial–, i la defensa marítima –associada, directament, a la construcció naval–, entre d'altres.

La perspectiva integrada que requereix l'economia blava, tant pel que fa a les activitats tradicionals com emergents que s'hi vinculen, descansa, tal com reconeixen les disposicions europees vigents, en l'existència de bases de coneixement productiu, habilitats i infraestructures de caràcter compartit, les necessitats associades a la planificació espacial i la seguretat marítima, la protecció ambiental i la generació de noves dades al voltant de l'ús dels recursos marins.

El turisme de costa i la indústria nàutica se situen en el centre del teixit blau de les Balears.

La vinculació de l'estructura productiva actual al medi marí s'efectua, fonamentalment, a través de l'especialització turística de l'arxipèlag, així com de les necessitats de transport que deriven

COMPOSICIÓ DE L'ECONOMIA BLAVA

Segment	% Economia blava	% Teixit regional
Recursos marins		
Recursos marins vius	1,8%	0,3%
Recursos minerals i energia	0,6%	0,1%
Navegació i transport		
Labors portuàries	1,6%	0,3%
Construcció i reparació d'embarcacions	3,2%	0,6%
Transport marítim	2,2%	0,4%
Oci i turisme		
Turisme de costa · Allotjament	69,4%	12,9%
Turisme de costa · Resta d'activitats	21,8%	4,1%

* Percentatges sobre el valor afegit regional
 Font: elaboració pròpia

d'un territori de caràcter insular. Des d'aquesta perspectiva, la presència de l'economia blava a les Balears respon a l'aportació que efectuen al seu valor afegit els segments del turisme de costa –referits a l'allotjament (69,4%) o bé a la resta d'activitats de restauració, transport i comerç (21,8%)–, la construcció i reparació d'embarcacions (3,2%), el transport marítim (2,2%) i, en una menor mesura, l'explotació de recursos marins vius, relacionada amb la pesca, l'aqüicultura i la indústria alimentària basada en productes de la mar (1,8%).

En un pla més residual se situa, doncs, la contribució del segment de les labors portuàries, associades al desenvolupament dels serveis annexos al transport marítim, la manipulació i emmagatzemament de mercaderies i la construcció d'obres hidràuliques (1,6%), així com a l'extracció de recursos minerals y energètics del fons marí (0,6%). Amb aquesta composició, el teixit blau de les illes s'assimila al nacional, pel que fa a la preponderància del turisme de costa (66,7%), si bé manté infrarepresentats els segments que, per al conjunt estatal, aporten més d'una desena part al valor afegit total, com són els recursos marins vius (13,5%) i les labors portuàries (11,6%).

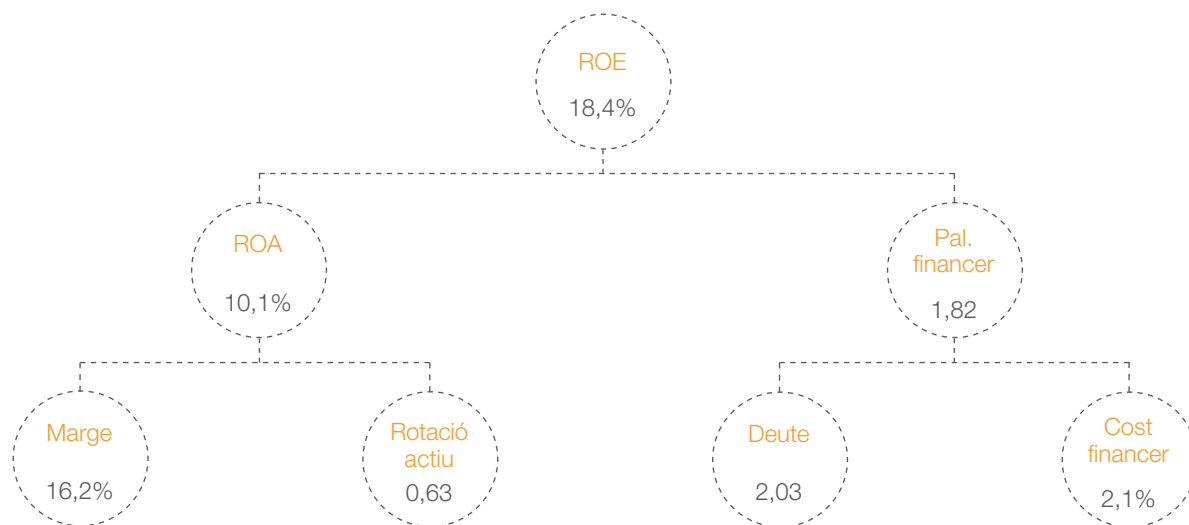
Des d'un punt de vista empresarial, una de cada vint empreses adscrites a l'economia blava de les illes opera en l'àmbit de l'explotació de recursos marins (4,5%, vius; 0,5%, minerals i energia), mentre que tant el transport marítim com la construcció i reparació d'embarcacions realitzen una aportació (8,4% i 6,6%, respectivament) que tan sols és superada pels segments referents al turisme de costa (30,8%, allotjament i 50,6%, resta d'activitats). Amb tot, cal assenyalar que només en el cas del turisme de costa

associat a les activitats d'allotjament en establiments turístics, l'aportació a l'agregat blau en matèria d'empreses és inferior a la que efectua en termes de valor afegit i ocupació, un fet que evidencia la major dimensió mitjana de les unitats que operen en aquest segment.

La presència de l'economia blava a les Balears posa de manifest, doncs, la participació d'activitats que, per la seva llarga tradició i importància relativa sobre el teixit regional, acumulen bases de coneixement productiu àmplies, les quals són fàcilment combinables al voltant del desplegament d'una estratègia de competitivitat global que aprofiti els avantatges de la clusterització de l'estructura actual. Des d'aquesta perspectiva, cal assenyalar que l'empremta territorial de l'economia blava és similar a totes les illes de l'arxipèlag, excepte a Formentera i Eivissa, on la seva presència, mesurada a través de la contribució que efectua al valor afegit insular (29,1% i 24,5%, respectivament), supera amb escreix la de la resta d'illes (17,7%, Mallorca i 16,4%, Menorca).

L'empremta relativament més intensa de l'economia blava a les Pitiüses respon a la superespecialització que Formentera presenta respecte de l'agregat regional, fonamentalment, en els segments referits al transport marítim –per tal com les necessitats de mobilitat interior amb Eivissa expliquen que el seu pes relatiu (2,1%) quintuplicui amb escreix la mitjana balear (0,4%)– i l'explotació dels recursos marins vius (1,2% vs 0,3%, Balears). Per la seva banda, Eivissa evidencia una major concentració en els segments del turisme de costa, tant pel que fa a l'allotjament (16,9% vs 12,9%, Balears), com a la resta d'activitats (5,3% vs 4,1%, Balears).

PERFORMANCE EMPRESARIAL DEL TEIXIT BLAU

* Dades corresponents a l'exercici 2017
 Font: elaboració pròpia

Així mateix, l'expressió insular de l'economia blava posa de manifest un diferencial d'especialització a favor de Menorca en l'àmbit de les labors portuàries (0,7% vs 0,6%, Balears), mentre que Mallorca, atesa la seva marcada influència, reproduïx el patró regional amb aportacions a l'agregat blau del conjunt de l'arxipèlag que oscil·len entre la meitat del valor afegit del segment del transport marítim (53,8%) i les quatre cinques parts dels segments corresponents als recursos minerals i l'energia (83,4%) i la construcció i manteniment d'embarcacions (80,8%).

Rendibilitat i equilibri financer avalen l'actual capacitat de reinversió de les empreses vinculades a l'economia blava.

El potencial estratègic de l'economia blava per mobilitzar la inversió és tan reconegut com el que atresora en matèria d'impuls a l'activitat i l'ocupació. De fet, la capacitat creadora de valor dels segments productius vinculats a la mar descansa fortament en el desenvolupament de projectes, en moltes ocasions, ambiciosos, per tal com suposen la dotació d'infraestructures i instal·lacions d'envergadura –com succeeix en el cas del transport marítim, les labors portuàries o l'explotació de recursos minerals i energia–. Així mateix, la majoria de segments vinculats a l'economia blava són, per definició, intensius en capital, ja sigui en forma de maquinària –com correspon al segment de construcció i reparació d'embarcacions– o d'edificacions i altres tipus de *facilities* –com és el cas del turisme de costa– que incorporen un període d'amortització dilatada, el qual, amb tot, està en línia amb l'horitzó temporal a mitjà i llarg termini en què es projecta el potencial de beneficis derivat de l'economia blava. A més d'aquestes qüestions, no es pot obviar la demanda de recursos derivada de la innovació constant requerida per operar sota l'ensenyà

blava, en matèria, per exemple, de construcció d'embarcacions verdes'. Una necessitat que es multiplica amb escreix si s'aposta pel desenvolupament de les activitats emergents que sorgeixen al voltant de la mar, relacionades, ni que sigui a títol il·lustratiu, amb l'energia marina o la biotecnologia.

Actualment, les empreses que operen en l'àmbit de l'economia blava a les Balears presenten, segons les darreres dades disponibles,⁶ una situació favorable per a la reinversió, en la manera que asseguren la capitalització dels seus actius i mantenen un equilibri financer estable que garanteix la seva capacitat de resposta enfront de les fonts externes de capital. Des d'aquesta perspectiva, el retorn de la inversió (o ROE) de l'economia blava, xifrat en el 18,4%, supera en més de tres punts percentuals la mitjana del teixit no agrari regional (15,2%). Aquest resultat deriva d'una rendibilitat econòmica (o ROA) que posa de manifest l'extracció d'un major rèdit dels actius (10,1% vs 8,2%, total teixit), el qual s'empara en un millor comportament dels marges empresarials (16,2% vs 10,4%, total teixit). Aquesta darrera qüestió resulta especialment rellevant en un àmbit productiu, com el blau, en què l'alt grau de capitalització requerit, condiona que la rotació o ingressos d'explotació obtinguts per unitat d'actiu contribueixi de manera positiva (0,63 vs 0,78, total teixit).

En qualsevol cas, els resultats del teixit empresarial vinculat a la mar s'han vist afavorits per una estratègia financera que descansa en una relació de dos a un pel que fa al recurs financer extern. Així doncs, un coeficient d'endeutament (2,03) molt similar al del conjunt del teixit regional (2,09), tot i que remunerat de manera

⁶ Dades comptables comparables i homogènies corresponents a l'exercici 2017.

relativament més onerosa (2,1% vs 1,7%, total teixit), ha donat lloc a un efecte palanquejament positiu, que ha multiplicat per 1,82 la rendibilitat econòmica derivada de l'explotació de l'activitat (vs 1,86, total teixit). Aquestes xifres deriven en un grau d'autonomia financera que aproxima la importància relativa del patrimoni net a la meitat del passiu total (49,3% vs 47,9%, total teixit) i assegura la cobertura per part de les diferents fraccions de l'actiu, tant de les obligacions financeres a curt termini o liquiditat (1,08 vs 1,29, total teixit) com, especialment, a llarg termini o solvència (1,97 vs 1,92, total teixit).

Amb tot, la gestió economicofinancera al servei de l'impuls de la competitivitat del teixit empresarial de l'economia blava es recolza en un aprofitament dels recursos disponibles que supera la mitjana regional. Així les coses, el valor afegit per unitat d'actiu o productivitat del capital equival al 112,6% de les unitats no agràries de les illes. En una mateixa línia, la productivitat laboral s'eleva al 111,6% de la mitjana balear, fet que contribueix a suportar una major pressió dels costos laborals unitaris sobre el valor afegit (54,2% vs 57,1%, total teixit).

En aquest context, la disponibilitat de recursos financers resulta fonamental per desplegar nous projectes d'inversió que dinamitzin el teixit empresarial adscrit als segments productius que formen part de l'economia blava.⁷ Així mateix, el rol de la política pública és essencial, en aquest sentit, per promoure les estructures de clusterització i l'avanç del patró d'especialització regional a través de l'estratègia a llarg termini que una visió integrada de les activitats vinculades directament o indirectament a la mar suposa per al creixement de l'economia balear i, el que encara és més important, per a l'impuls de la seva competitivitat.

⁷ A nivell europeu, el Banc Europeu d'Inversions juga un rol important com a facilitador, tant per als actors públics com privats, dels recursos financers necessaris per promoure l'economia blava. Entre els seus projectes destaca el préstec de 120 milions d'euros al Ministeri d'Agricultura, Alimentació i Medi Ambient de l'Estat per a la protecció costanera (2013-2016), així com el recolzament al sector privat a França per al foment de la biotecnologia marina, l'energia eòlica marina a Bèlgica o la rehabilitació d'infraestructures portuàries a diversos països de la Unió.

© Fundació Impulsa Balears

i|producció és una publicació de la Unitat d'intel·ligència econòmica que gaudeix de la protecció dels drets de propietat intel·lectual en virtut del protocol 2 annex a la Convenció universal sobre dret d'autor. No obstant, certs extractes breus poden reproduir-se sense autorització, amb la condició que se'n esmenti la font.

Aquesta publicació i altres productes electrònics de la fundació es poden obtenir a www.impulsabalears.org, previ registre dels interessats, o sol·licitar-se a info@impulsabalears.org.

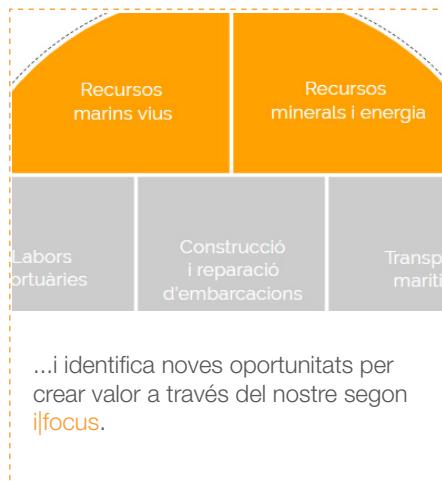
Revisant la creació de valor que prové de la mar.

Amb el suport, en qualitat d'actor impulsor, de:

Octubre 2019
ISSN: 2445-3250
Disponible també en castellà.

Calibra el potencial de l'economia blava a les Balears...

www.impulsabalears.org